Ірина Бенько, Надія Хорунжак
Тернопіль

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД БУХГАЛТЕРСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ОБЛІКОВІЙ ПРАКТИЦІ

Реформування системи бухгалтерського обліку в Україні з метою його наближення до міжнародних стандартів вимагало вивчення та узагальнення зарубіжного досвіду з питань регулювання облікових взаємовідносин, нормативної бази, формування звітності тощо. Незважаючи на принципові розбіжності різних вчених з приводу можливостей і потреб адаптування вітчизняної облікової системи до міжнародних стандартів (адже дехто з теоретиків вважав за доцільне скористатися простим калькулюванням досвіду, в той час, як інша частина небезпідставно пропонувала використовувати лише елементи, прийняті для вже сформованої української системи бухгалтерського обліку) всі вони схильні до думки про те, що вітчизняним спеціалістам, особливо тим, які співпрацюють з іноземцями необхідні хоча б елементарні уявлення про склад мислення їх партнерів в питаннях обліку, також про процедуру бухгалтерського регулювання в зарубіжних країнах.

Отже, облік за кордоном: чим він цінний для нас? Для вияснення цього питання доцільно ознайомитися, в першу чергу, з регулюванням бухгалтерського обліку в зарубіжних країнах. Джерелами регулювання обліку в країнах з розвинутою економікою є:

1. Документи законодавчих органів, а саме : "Закон про діяльність компаній", "Закон про бухгалтерський облік і звітність". В країнах, де на першому місці стоїть податкове законодавство,

використовують "Закон про податки". В Швеції до всіх структур, що подають бухгалтерські звіти застосовують" Закон про бухгалтерський облік і звітність". У США для різних категорій суб'єктів застосовують власні нормативні документи. Проте всі вони вимагають у всіх фінансових, підприємницьких та інших структурах застосувати стандартні книги обліку, дані з яких повністю влаштовують і податкову інспекцію, й інші контролюючі органи. Такий досвід був би досить цінним для вітчизняної практики, оскільки в сучасних умовах обліковим працівникам доводиться зводити дані фінансової звітності, рекомендованої до складання національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку у податкову. Крім цього, американські компанії в кінці року декларують весь зароблений прибуток і лише після цього сплачують податки [1, с.70].

2. Документи державних органів. В деяких державах, органи, що призначені урядом, мають право формувати норми бухгалтерського обліку та звітності. В Іспанії цим займається Інститут бухгалтерів і аудиторів. В США конгрес надає власні повноваження по регулюванню системи бухгалтерського обліку Комісії з цінних паперів і біржі, що призначається.

3. Документи професійних і приватних організацій. Професійні бухгалтерські організації можуть подавати звіти, що мають статус нормативних документів, наприклад, стандарти фінансової звітності США. Для внутрішніх потреб керівництво фірми може готувати фінансові звіти довільної форми, будь-яким найбільш прийнятим способом. В кожній країні в більшій чи меншій мірі регулюванням випуску фінансової звітності можуть займатися місцеві органи. Ці місцеві органи або органи або організації професійних бухгалтерів випускають і бухгалтерські стандарти.

4. Розробки проведені з власної ініціативи. В 1979 році американські релігійні організації сформували Євангельський комітет по фінансовій звітності. Це сприяло підвищенню довіри суспільства до ділових операцій релігійних організацій.

У різних країнах по-різному розглядається вплив професіоналів бухгалтерської справи на формування бухгалтерського обліку. В США, Великобританії, Нідерландах, Філіппінах ці спеціалісти безпосередньо приймають участь у формуванні облікової системи. Наприклад, вони встановлюють правила стандартної бухгалтерської практики.

У Франції професіонали також впливають на встановлення стандартів, але їх роль обмежена консультуванням уряду. У Швейцарії бухгалтерські організації дають рекомендації, які не є обов'язковими для користувачів, але все одно впливають на їх роботу.

У Німеччині бухгалтерські організації більше займаються проблемами відповідності діючої практики законодавству, ніж розробкою нових бухгалтерських процедур, тому вносити німецьким партнерам пропозиції по подачі нестандартних звітів недоцільно, оскільки вони відносяться до цього негативно. На Тайвані організації професійних бухгалтерів створені ще у 1945 році, але вони стали впливовими лише у 80-х роках XX століття. В Бразилії, Японії, Кореї вплив таких організацій є незначним. На основі проведеного аналізу можна виділити такі стратегічні лінії регулювання: лібералізм, легалізм, асоціативізм, корпоративізм.

США неможливо підігнати під кожен з визначених критеріїв. В цій країні корпоративним правом займаються окремі штати, які видають ліцензії на право діяльності сертифікованим аудиторам. Поряд з цим федеральні органи через Комісію з цінних паперів і біржі подають норми діяльності окремим акціонерним компаніям. Окрім того, у США та Великобританії державний вплив виявляється неформально через таємні канали. Але у США він виявляється через Комісію з цінних паперів і біржі. США містить також елементи легалізму і асоціативізму, причому останній підпорядкований першому, у зв'язку з тим, що Рада по стандартах фінансового обліку залежить від підтримки Комісії з цінних паперів і біржі.

Німеччина є типовим прихильником легалізму, який передбачає застосування державних принципів регулювання. А у Великобританії професія бухгалтера не залежить від держави, тому британський підхід у цьому питанні можна розглядати як лінію асоціативізму, де застосовуються принципи суспільного життя, які є другорядними і над ними переважають ринкові сили.

Пряме залучення шведської держави до бухгалтерського регулювання можна трактувати як приклад корпоративізму, який з'являється тоді, коли держава включає групи з спільними інтересами в свою систему регулювання. При цьому держава визнає свою залежність від подібних асоціацій і намагається використовувати їх як інструмент в легалізації своєї політики. Принцип лібералізму використовується лише тоді, коли регулювання здійснюється виключно під дією ринкових сил.

Світовий досвід мав значний вплив на організацію Комітету по міжнародних бухгалтерських стандартах та принципи його діяльності. В основу його діяльності покладено досягнення різних країн в галузі законодавчого регулювання та процедур затвердження нових положень. На наш погляд, цінним для України виступає саме досвід розробки та затвердження нормативних документів в галузі бухгалтерського обліку. Так, згідно прийнятого процесу розробки спеціальна Комісія вибирає певні питання для детального вивчення. В результаті цієї роботи готується проект для розгляду Радою Комітету по Міжнародних бухгалтерських стандартах. Якщо за прийняття проекту проголосувало дві третіх від усіх голосів, він направляється для вивчення бухгалтерськими організаціями, урядами, керівникам фондових бірж, законодавчим та іншим зацікавленим сторонам. На прийняття пропозицій по проекту встановлюється

певний період часу. На певній стадії описаного процесу розробки Рада Комітету по Міжнародних бухгалтерських стандартах може прийняти рішення про випуск матеріалів для дискусії, щоб забезпечити обговорення проекту або щоб було достатньо часу для вивчення всіх точок зору. Матеріали дискусії повинні бути затверджені просто більшістю членів Ради. Зазначена процедура затвердження нових нормативних актів має особливу актуальність в умовах України, оскільки завдяки цьому можна уникнути великої кількості помилок та неузгоджень у законодавчих актах [2, с.37].

Найбільш позитивним у світовій практиці є те, що професія бухгалтера в більшості країн є надзвичайно престижною і ця категорія працівників має велику вагу в суспільстві, тому до думки таких спеціалістів завжди прислухаються, оскільки саме вона є найбільш професійною.

1. Галицькі Контракти № 29, 1996.
2. Посередник, 30.04.1996.
3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку.